

ทองพันชั่ง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Rhinacanthus nasutus* (L.) Kurz. วงศ์ Acanthaceae

ลักษณะพืช ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูงประมาณ 1-2 เมตร กิ่งอ่อนและลำต้น มักเป็นสันสี่เหลี่ยม ส่วนที่ยังอ่อนมักมีขนปกคลุม โคนลำต้นเนื้อเป็นแกนแข็ง ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปไข่หรือรูปวงรี โคนใบและปลายใบแหลม กว้าง 2-4 เซนติเมตร ยาว 4-8 เซนติเมตร ก้านใบยาว 0.5-1 เซนติเมตร ดอกช่อ ออกที่ซอกใบ ยาวประมาณ 10 เซนติเมตร กลีบดอกสีขาว โคนกลีบ ติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 2 ปาก ปากล่างมีจุดประสีม่วงแดง ผลเป็นผลแห้งแตกได้ ขนาดประมาณ 1 เซนติเมตร มักมีขน⁽¹⁾

ส่วนที่ใช้ ทั้งต้น ราก ใบ

สรรพคุณ ฆ่าเชื้อรา ใช้ในโรคกลากเกลื้อน และโรคผิวหนัง

ตำรายาไทย ใช้ ใบ และราก รักษา กลาก เกลื้อน ผื่นคัน โดยใช้ใบสด และรากโขลกให้ละเอียด แช่เหล้าโรง 1 สัปดาห์ เอาน้ำเหล้าทาบริเวณที่มีอาการ วันละ 2-3 ครั้ง ใบ รสเบื่อเย็น ดับพิษไข้ แก้ไข้ตัวร้อน แก้พยาธิผิวหนัง นำใบสดหรือคั่วแห้ง มาชงในน้ำดื่ม เป็นยาขับปัสสาวะ ยาระบาย ราก รสเบื่อเมา แก้กลากเกลื้อน ผื่นคัน และโรคผิวหนังที่เป็นน้ำเหลืองบางชนิด⁽¹⁾

ข้อมูลเพิ่มเติม

ทองพันชั่ง ใช้ในโรคเบาหวาน และในโรคสมองและระบบประสาทเสื่อม (neurodegeneration) ในการศึกษาทางพรีคลินิก พบว่าทองพันชั่งให้ผลดีในการควบคุมเบาหวาน โดยออกฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของเอนไซม์

α -glucosidase ที่ใช้ในการย่อยแป้งและน้ำตาลโมเลกุลใหญ่ จนได้เป็นน้ำตาล glucose นอกจากนี้ยังป้องกันสมองและระบบประสาทเสื่อม ตัวอย่างเช่น โรคความจำเสื่อม โรคพาร์กินสัน โรคซึมเศร้า สารที่แยกได้จากทองพันชั่งบางชนิด ออกฤทธิ์เป็นพิษต่อเซลล์เพาะเลี้ยงมะเร็ง นอกจากนี้ยังมีฤทธิ์ต้านเชื้อจุลชีพ ทั้งแบคทีเรีย เชื้อรา และไวรัส เช่น ตับอักเสบบวม โรคผิวหนังต่างๆ โรคบางชนิดเกิดจากภาวะเครียดออกซิเดชัน (oxidative stress) เช่น โรคสมองเสื่อม โรคเบาหวาน ทองพันชั่งป้องกันการเกิดภาวะนี้ได้ โดยออกฤทธิ์ต้านออกซิเดชัน (2,3)

เอกสารอ้างอิง

1. Faculty of Pharmaceutical Sciences Ubon Ratchathani University. *Rhinacanthus nasutus*. [Internet]. <http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=69>
2. Brimson, JM., Prasanth, MI., Malar, DS., Brimson, S. and Tencomnao, T. 2020. *Rhinacanthus nasutus* “Tea” Infusions and the Medicinal Benefits of the Constituent Phytochemicals. *Nutrients* , 12(12), 3776. <https://doi.org/10.3390/nu12123776>.
3. Brimson, JM., and Tencomnao, T. 2014. Medicinal herbs and antioxidants: potential of *Rhinacanthus nasutus* for disease treatment?. *Phytochemistry Reviews*. 13, 643–651.